

Türkiye'nin 'Calvin'i kim

Ertuğrul Özkök Hürriyet

January 26, 2006

1976 yılında Leo van Velzen isimli Hollandalı bir ekonomist Kayseri'yi ziyaret etti.

Van Velzen, şehrin eski sanayi bölgesinde 1150 küçük işletme tespit etti.

Bunların 588'i mobilya ve marangozluk işleriyle uğraşıyordu.

Atölyelerin çoğu 30 ile 300 metrekare arasındaydı.

İşçilerin elinde çekiç, testere ve makastan başka alet yoktu.

Van Velzen, yaptığı araştırmanın sonucunu şöyle özetliyordu:

"Bu şehirde ticari kapitalizmin, bir sanayi kapitalizmine dönüşmesi mümkün değildir."

* * *

Bu araştırmanın yayınlandığı günlerde, Mustafa Boydak isimli Kayserili bir işadama, kardeşleriyle birlikte Avrupa'nın en büyük mobilya fuarına gidiyordu.

Amaçları, mobilya üretimi için gelişmiş teknolojiye sahip makineler almaktı.

Boydak, "Artık testere ve çekiçle mobilya yapma dönemi kapandı" diyordu.

Bu sözlerden 4 yıl sonra, Boydak'ın şirketi bir "kanepe devrimi" yaparak "çekyat"ı piyasaya sunacak, bu da mobilya sektörünün en çok satan ürünü haline gelecekti.

Kayseri, 1990'lı yıllardan itibaren muazzam bir sanayi devrimi yaşayacaktı.

* * *

Hollandalı ekonomistin farkına varamadığı bu muazzam patlamanın sırrı neydi?

Şimdi işte bunu tartışıyoruz.

Bugün Hürriyet'te bu gelişmeyi tahlil eden bir raporun geniş özetini yayınlıyoruz.

Bizzat Kayserililer, bu gelişmeyi Avrupa'nın Hıristiyan toplumlarında ekonomik gelişmeyi başlatan "Protestan ahlakının" bir benzerinin Türk Müslümanları arasında da yaşanmasına bağlıyor.

Bunda, Avrupa'da Calvin'in başlattığına benzer bir reform görüyorlar.

* * *

Şimdi gelelim asıl soruya.

"İslami Kalvinizmi", yani Protestanlarınkine benzer İslami "zihniyet reformunu" hazırlayan ana damarlar nedir?

Rapor, bu konuda Türk sosyoloğu Hakan Yavuz'un görüşlerine yer veriyor.

Yavuz, ilk ana damarın, Anadolu'daki "Sufilik" akımı olduğunu belirtiyor.

Verdiği ikinci büyük kaynak ise laik bir Türk için son derece şaşırtıcı.

Türk sosyoloğu, İslami reformu, Said-i Nursi'nin başlattığını iddia ediyor ve şunu vurguluyor:

"Nur hareketini ve toplumsal etkisini doğru dürüst anlamadan, Türkiye'deki İslami kimlik hareketinin barışçıl ve kademeli ilerleme dinamiği anlaşılabilir."

* * *

Hepimizin aklına gelen bir soruyu, raporu hazırlayanlar da soruyor:

"Kayseri'deki girişimcilerin arasında İslami Kalvinizmin yükselişi, bu kişilerin ticari başarılarının sebebi mi (Max Weber'in belirttiği gibi), yoksa bu kişilerin, refah seviyeleri artınca, modern dünyayla daha uyum sağlayacak yorumlara yönelmelerinin sonucu mudur?"

Bu çok önemli soruya raporun cevabı şu:

"Kesin yorum yapmak güç..."

* * *

İki çarpıcı ama aynı zamanda spekülasyon soru daha.

Türkiye'deki "İslami Kalvinistlerin" sayısı kaçtır?

Eğer bunu Türkiye'deki Nurcuların sayısı ile ölçeceksek, raporun verdiği rakam şu:

"Nur hareketinin Türkiye'de tahmin edilen taraftarının sayısı 5-6 milyon."

Ŗimdi gelelim yazının en kritik sorusuna.

Türk ekonomisinin yeni motor zihniyetini oluřturan bu "Kalvinist MÜslüman" veya "Protestan MÜslüman" hareketinin fikri lideri kimdir?

Raporda bu sorunun cevabı yok.

Ama, gerek ekonomik alandaki yaygınlığı, gerek dünyada bıraktığı izler açısından bakarsanız, bana göre "Kalvinist MÜslüman" hareketin lideri Fethullah Gülen'dir.

Bu raporu okuyunca Ŗuna inandım.

Rahmetli Prof. Sabri Ülgener'in kitaplarını yeniden ve daha dikkatle okuma zamanı geldi.